

Naakt wandelen en nazi-plaatjes sparen

Wat Duitsers lazeren in het Derde Rijk

Achtergrond - 20 augustus 2010

Dat 'Mein Kampf' het meest gedrukte boek tijdens het Derde Rijk was, verbaast niet echt. Maar dat ook een gids met tips over naakt wandelen een bestseller werd en dat je plaatjes van nazi-kopstukken kon sparen als je sigaretten kocht, is minder bekend. Een nieuwe studie analyseert het leesgedrag van de Duitsers tussen 1933 en 1945.

Propaganda was een belangrijk wapen van de nationaalsocialisten. Op allerlei manieren, ook via film en literatuur, probeerden ze de Duitse bevolking te beïnvloeden. Maar welke boeken lazeren de Duitsers echt in de periode dat Adolf Hitler aan de macht was?

In de zojuist verschenen studie 'Lesen unter Hitler - Autoren, Bestseller, Leser im Dritten Reich' analyseert Germanist Christian Adam 350 boektitels uit het Derde Rijk. Een boek was in die tijd een bestseller als het een oplage groter dan 100.000 exemplaren had.

Chaotisch literatuurbeleid

Hitlers eigen 'Mein Kampf' was destijds het meest gedrukte boek (12,5 miljoen exemplaren). Maar daarnaast waren werken als 'Gone with the wind' ('Vom Winde verweht' in het Duits, 366.000 exemplaren), 'Man kann ruhig darüber sprechen' (een verzameling grappige anekdotes, 890.000 exemplaren) of gidsen als 'Die deutsche Mutter und ihr erstes Kind' en 'Aufzucht des Neugeborenen' (oplage 1,2 miljoen tot 1987) populair, schrijft *Die Welt*. Deze titels werden ook na de Tweede Wereldoorlog nog gelezen.

Hitler voerde geen gestructureerd literatuurbeleid, blijkt uit Adams boek. Het was een chaotische wirwar van verschillende instanties - het propagandaministerie van Joseph Goebbels, nazi-ideoloog Alfred Rosenberg, de partijleiding - die allemaal hun eigen ideeën hadden over wat in Duitsland moest worden gepubliceerd en gelezen. Er bestonden minstens twintig verschillende censuurorganisaties en zwarte lijsten.

Apolitieke middelmaat

Populairwetenschappelijke boeken over uitvinders en het winnen van grondstoffen verkochten het best tijdens het Derde Rijk. Ook biografieën deden het goed, vooral de boeken die een kijkje in het leven van de nazi-jetset boden. Opmerkelijk is het succes van 'Mensch und Sonne. Arisch-olympischer Geist', een gids met tips over naakt wandelen en skiën (oplage: 235.000 exemplaren).

Oorlogsliteratuur en boeken over de heldendood werden meer dan een miljoen keer verkocht en moesten jongeren ertoe brengen zich aan te melden voor bijvoorbeeld de marine. Sigarettenproducent Reemtsma produceerde zelfs albums waarin plaatjes van nazi-kopstukken konden worden geplakt, die je kreeg bij een pakje sigaretten.

De nazi's waren goed in verbieden en schrappen, zegt Adams in *Die Welt*. Maar gemeten aan de afzetcijfers lazen Duitsers vooral apolitieke, middelmatige boeken. Daarmee, zo concludeert Adams, is de gelijkschakeling van de literatuur die de nationaalsocialisten nastreefden "grandioos mislukt".

Dit is een artikel gedownload via duitslandinstituut.nl.

Artikel: <https://duitslandinstituut.nl/artikel/553/naakt-wandelen-en-nazi-plaatjes-sparen>